

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSA Katarzyna Polańska-Farion (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi J. R.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem
Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 maja 2008 r.,

wydanym w sprawie z powództwa J. R.

przeciwko T. Polska Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 7 maja 2014 r.,

zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 2 grudnia 2013 r.,

uzupełnionego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 17 grudnia 2013 r.,

1) oddała zażalenie,

**2) przyznaje r.pr. E. K. od Skarbu Państwa (Sąd Apelacyjny)
wynagrodzenie w wysokości 1 800 (jeden tysiąc osiemset) zł
powiększone o należną stawkę podatku od towarów i usług
tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej
powodowi w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 grudnia 2013 roku Sąd Apelacyjny odrzucił wniosek powoda o przywrócenie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania oraz odrzucił skargę o wznowienie postępowania, uznając ją za spóźnioną i nieopartą na ustawowej podstawie wznowienia.

W zażaleniu na powyższe postanowienie powód zarzucił naruszenie art. 401 pkt 2 k.p.c. przez przyjęcie, że był należycie reprezentowany w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 8 maja 2008 r. W konkluzji wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak podkreśla się w orzecznictwie i doktrynie skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem prawnym. Wyjątkowy jego charakter wyraża się między innymi w ścisłym określeniu podstaw, na których może się opierać. Podstawy te obejmują okoliczności, które wystąpiły w postępowaniu zakończonym prawomocnym orzeczeniem, którego dotyczy skarga. Muszą być one wykładane ściśle.

Zgodnie z art. 410 k.p.c., sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisane terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przesłanka do odrzucenia skargi o wznowienie postępowania zachodzi nie tylko wtedy, gdy powołana w niej podstawa wznowienia została sformułowana w sposób nieodpowiadający ustawie, ale także wówczas, gdy wskazane w skardze okoliczności wprawdzie dałyby się podciągnąć pod przewidzianą w ustawie podstawę wznowienia, lecz w rzeczywistości podstawa ta nie występuje (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2006 r., I CZ 103/06, z dnia 5 listopada 2010 r., I CZ 107/10, z dnia 25 maja 2012 r., I CZ 35/12, z dnia 14 czerwca 2012r., I CZ 44/12, z dnia 16 stycznia 2014r., IV CZ 105/13, z dnia 28 lutego 2014r., IV CZ 126/13).

Skarżący powołał się na podstawę wznowienia z art. 401 pkt 2 k.p.c., wskazując na nienależyte reprezentowanie jego interesów w postępowaniu odwoławczym przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu.

Wskazane w cytowanym przepisie pojęcie reprezentacji strony judykatura wykląda w powiązaniu z ogólnymi zasadami działania w cudzym imieniu. Uznaje się w konsekwencji, że omawiana podstawa wznowienia zachodzi wówczas, gdy w sprawie nie działał organ osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej, powołany do jej reprezentacji (art. 67 k.p.c.), albo występujący w sprawie reprezentant strony nie miał wymaganych przymiotów do występowania w tej roli (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CZP 22/08, Lex nr 450155; z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 95; z dnia 14 kwietnia 1999 r., II UKN 178/99, OSNP 2000, nr 15, poz. 599 czy z dnia 28 lipca 1999 r., I PKN 154/99, OSNP 2000, nr 21, poz. 781). Strona, za którą w procesie działa jako jej pełnomocnik adwokat ustanowiony przez sąd, nie jest zatem nienależycie reprezentowana w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c.

Ze względu na okoliczności, które powód przytaczał na uzasadnienie powołanej podstawy, wymaga rozważenia, czy w rzeczywistości nie chodziło o pozbawienie go możliwości działania, które także wymienione zostało w art. 401 pkt 2 k.p.c. Pogląd, że niewykonywanie obowiązków przez pełnomocnika z urzędu, może stanowić tzw. nieważnościową podstawę wznowienia, polegającą na pozbawieniu strony możliwości działania, wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 marca 1997 r., III CKN 10/96 (OSP 1997, nr 9, poz. 172). Sprawa dotyczyła jednak przypadku szczególnego, faktycznego niedziałania pełnomocnika, a nie jego niestaranności zawodowej, ocenianej przy tym z punktu widzenia subiektywnego oczekiwania strony. O tym, iż nienależyte wykonanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania wspominał Sąd Najwyższy w wielu orzeczeniach i stanowisko to może być uznane za utrwalone (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: z 14 kwietnia 1980 r., III CZP 19/80, OSNCP 1980, nr 11, poz. 205; z 12 października 2001 r., III AO 32/01, OSNAP 2002, nr 18, poz. 449; z 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 96;

z 22 października 2003 r., II CZ 96/03, niepubl.; z 24 lutego 2006 r., II CZ 1/06, niepubl.; z 17 lutego 2011 r., IV CZ 122/10, niepubl.; z 27 stycznia 2012 r., II PZ 41/11, niepubl.). Podzielając argumentację zawartą w cytowanych orzeczeniach trzeba podkreślić, że pozbawienie strony możliwości działania, jako podstawa wznowienia, wymaga stwierdzenia naruszenia prawa wskutek działania (zaniechania) sądu lub przeciwnika procesowego. Czynności pełnomocnika są tymczasem równoznaczne z działaniem samego mocodawcy, rodzą skutki bezpośrednio dla reprezentowanego (art. 95 § 2 k.c.), ewentualne zatem zaniedbania pełnomocnika strony są zaniedbaniami samej strony i nie mogą być skuteczną podstawą skargi.

W świetle powyższego ocena Sądu Apelacyjnego, iż skarga powoda nie została oparta na ustawowej podstawie, pomimo formalnego wskazania art. 401 pkt 2 k.p.c. była więc uprawniona, a to uzasadniało odrzucenie skargi. Tracą tym samym na znaczeniu dalsze zarzuty zażalenia, które wiążą się z przyjętą przez sąd oceną zachowania terminu do złożenia skargi.

Trzeba zaznaczyć, że wedle art. 407 § 1 k.p.c. skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym, przy czym termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy. Dla biegu terminu do złożenia skargi istotne znaczenie ma zatem podstawa wznowienia wskazywana przez stronę skarżącą.

W niniejszej sprawie powód powoływał się na podstawę nieważności, a to oznacza, że rozstrzygające dla biegu terminu z art. 407 § 1 k.p.c. było ustalenie, kiedy o wyroku sądu drugiej instancji dowiedziała się strona osobiście lub jej pełnomocnik procesowy. Sąd Apelacyjny zaaprobował twierdzenia skarżącego, iż o treści kwestionowanego orzeczenia sądu drugiej instancji uzyskał wiedzę w końcu maja 2008 r. Termin do wniesienia skargi upłynął więc z końcem sierpnia 2008 r. Zestawienie tej daty z datą wniesienia skargi (14 września 2012 r.), w sposób oczywisty wskazuje na uchybienie terminu.

Z uwagi na zawarty w zażaleniu wniosek o poddanie kontroli niezaskarżalnego odrębnie postanowienia w przedmiocie przywrócenia terminu, rozważeniu podlegać jednak muszą również argumenty skierowane przeciwko rozstrzygnięciu o odrzuceniu wniosku powoda o przywrócenie terminu do złożenia skargi. Podstawą tego rozstrzygnięcia był przepis art. 171 k.p.c., który stanowi, że wniosek spóźniony lub niedopuszczalny sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym. Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia można wnosić, że za spełnione w stanie sprawy uznano obie te przesłanki. Z jednej bowiem strony Sąd Apelacyjny odnotował fakt spóźnionego złożenia wniosku (art. 169 § 1 k.p.c.), z drugiej zaś – upływ roku od uchybionego terminu (art. 169 § 4 k.p.c.).

Co do pierwszej kwestii, przyjmuje się że ocena ustania przyczyny uchybienia terminowi powinna pozostawać w ścisłym związku z ustaleniem realnej możliwości dopełnienia określonej czynności procesowej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2009 r., III CZP 117/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 91). Istotna jest zatem przyczyna uchybienia, a tę wiązał powód ze złym stanem zdrowia, który uniemożliwiał mu bieżącą kontrolę sprawy i należytą dbałość o własne interesy. W zażaleniu nie kwestionuje się jednak ustalenia sądu drugiej instancji, iż w okresach polepszenia kondycji psychofizycznej skarżący był w stanie samodzielnie dokonywać czynności procesowych i takich dokonał składając dwukrotnie skargę o wznowienie oraz podejmując czynności w postępowaniach nimi zainicjowanymi. Okoliczności te wynikały z materiału procesowego sprawy i nie wymagały prowadzenia dalszego postępowania wyjaśniającego.

Nie można natomiast zaaprobować stanowiska Sądu Apelacyjnego w zakresie, w jakim uznał niedopuszczalność wniosku o przywrócenie terminu. Stwierdzenie, że nie zachodzi wypadek wyjątkowy przewidziany w art. 169 § 4 k.p.c., wymaga merytorycznego zbadania wniosku. Konsekwencją przeprowadzonej analizy powinno być oddalenie wniosku, a nie jego odrzucenie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 802/98, OSNC 1999, nr 7 -8, poz. 98 czy z dnia 12 maja 2006 r., V CZ 28/06, niepubl.). W tym ostatnim wypadku kontrola ma bowiem wyłącznie charakter formalny i nie obejmuje oceny zespołu okoliczności składających się „wyjątkowość” sytuacji. Uchybienie to nie ma jednak ostatecznie wpływu na treść orzeczenia.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalić zażalenie, przyznając wynagrodzenie pełnomocnikowi z urzędu, świadczącemu powodowi nieopłaconą pomoc prawną na podstawie § 15 i 16 w związku z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490).